

Przeprowadzanie dowodów - Austria

SPIS TREŚCI

- 1 Ciężar dowodu
 - 1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?
 - 1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?
 - 1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?
- 2 Postępowanie dowodowe
 - 2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?
 - 2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?
 - 2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?
 - 2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?
 - 2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?
 - 2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?
 - 2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?
 - 2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?
 - 2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?
 - 2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?
 - 2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?
 - 2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?
- 3 Ocena dowodów
 - 3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?
 - 3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Zasadniczo każda strona jest zobowiązana do przedstawienia wykazu wszystkich okoliczności faktycznych uzasadniających jej wniosek (ciężar dowodu – *Behauptungslast*) oraz do przedstawienia odpowiednich dowodów (art. 226 ust. 1 i art. 239 ust. 1 austriackiego kodeksu postępowania cywilnego (ZPO)). Jeżeli okoliczności faktyczne sprawy są nadal niejasne (sytuacja *non liquet*

), sąd i tak musi wydać orzeczenie. W takich przypadkach mają zastosowanie zasady dotyczące ciężaru dowodu. Na każdej ze stron spoczywa ciężar dowodu, tak aby mogła ona wykazać, że spełnione zostały wszystkie przesłanki zastosowania przepisów, które są dla niej korzystne. W zwykłych okolicznościach powodowie muszą przedstawić wszystkie fakty na poparcie swojego roszczenia, natomiast pozwani muszą przedstawić wszystkie fakty na poparcie zgłoszonego sprzeciwu. Na powódzie spoczywa także ciężar udowodnienia, że zostały spełnione wymogi procesowe.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Należy udowodnić fakty, które mają znaczenie na potrzeby wydania wyroku, chyba że zostały one wyłączone z konieczności dowodzenia. Nie ma wymogu dowodzenia faktów przyznaných (art. 266 i 267 ZPO), faktów oczywistych (art. 269 ZPO) ani faktów, co do których istnieje domniemanie prawne (art. 270 ZPO).

Fakt przyznany jest to fakt, który strona akceptuje jako prawidłowe twierdzenie strony przeciwnej. Co do zasady od sądu wymaga się przyjęcia faktu przyznanego za prawdziwy i wydania wyroku bez konieczności jego dalszego badania.

Fakt jest oczywisty, jeżeli jest on powszechnie znany (tj. jest znany lub bez trudu postrzegalny w dowolnym momencie przez większą liczbę osób) lub znany sądowni (sądowi rozpatrującemu sprawę na podstawie jego własnych oficjalnych ustaleń lub jasno wynika z akt sprawy).

Sąd jest zobowiązany do uwzględniania faktów oczywistych w swoim orzeczeniu z urzędu – takich faktów nie trzeba ani przedstawiać, ani dowodzić.

Domniemanie prawne wynika bezpośrednio z przepisów prawa i skutkuje odwróceniem ciężaru dowodu. Strona przeciwna w stosunku do strony korzystającej z takiego domniemania musi przedstawić dowód przeciwny. Musi ona udowodnić, iż pomimo istnienia podstaw domniemania prawnego objęte domniemaniami fakty lub sytuacja prawna nie istnieją.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Celem postępowania sądowego jest przekonanie sędziego o danym fakcie. Ogólnie rzecz biorąc konieczne jest ustalenie „wysokiego prawdopodobieństwa” zaistnienia faktu; do przekonania sędziego nie jest wymagana „absolutna pewność”.

Poziomy standard dowodu ustala się na podstawie przepisów ustaw lub orzecznictwa. Mieszczą się one w skali od „wysokiego prawdopodobieństwa” do „prawdopodobieństwa na granicy pewności”. W pierwszym przypadku domniemanie lub zaświadczenie stanowią wystarczający standard dowodu zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego (art. 274). Dowody *prima facie* także powodują obniżenie standardu dowodu i są istotne przy pokonywaniu trudności związanych z przedstawianiem dowodów w przypadku roszczeń odszkodowawczych. Przy normalnym rozwoju wypadków, gdy z doświadczenia życiowego wynika, że istnieje określony związek przyczynowy lub wina, warunki te uważa się za udowodnione na podstawie dowodu *prima facie* nawet w indywidualnych przypadkach.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

Sędziowie mogą przeprowadzić dowód z urzędu lub na wniosek strony. W postępowaniu o charakterze czysto inkwizycyjnym (gdy sąd ma obowiązek ustalenia decydujących okoliczności faktycznych sprawy z własnej inicjatywy) strony nie muszą składać wniosków. W standardowym postępowaniu prowadzonym zgodnie z austriackim kodeksem postępowania cywilnego sędzia może z urzędu przeprowadzić każdy dowód, jeżeli spodziewa się, że pozwoli on wyjaśnić istotne fakty (art. 183 ZPO). Sąd może polecić stronom przedstawienie dowodów z dokumentów, zażądać przeprowadzenia wizji lokalnej lub też nakazać przeprowadzenie dowodu w formie opinii biegłych lub przesłuchania stron. Dowody z dokumentów można jednak przedstawić jedynie w sytuacji, gdy co najmniej jedna ze stron powołała się na te dokumenty; nie można dopuścić dowodów z dokumentów ani przesłuchania świadków, jeżeli sprzeciwiają się temu obie strony. We wszystkich pozostałych przypadkach przeprowadzenie dowodu odbywa się na wniosek dowodowy jednej ze stron.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Zasadniczo dowód przeprowadza się na rozprawie. W trakcie tzw. „posiedzenia przygotowawczego” (*vorbereitenden Tagsatzung*, art. 258 ZPO) sąd i strony lub ich pełnomocnicy wspólnie sporządzają harmonogram procesu, który zawiera także harmonogram przeprowadzania dowodów. W razie potrzeby w dowolnym czasie można jednak po raz kolejny omówić przebieg postępowania. Po przeprowadzeniu dowodu jego wynik jest omawiany ze stronami (art. 278 ZPO). Dowód musi zostać przeprowadzony bezpośrednio przez sędziego, który wyda wyrok w sprawie. W wyraźnie określonych w prawie przypadkach przeprowadzanie dowodu może się także odbyć w drodze pomocy sądowej. Strony należy wezwać na posiedzenie, na którym następuje

przeprowadzenie dowodu. Stronom przysługują różne uprawnienia w ramach przeprowadzania dowodów, takie jak prawo do zadawania pytań świadkom i biegłym. Przeprowadzenie dowodu następuje zawsze na podstawie własnej inicjatywy sędziego, zasadniczo nawet wtedy, gdy strony nie stawiają się pomimo wezwania.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Wniosek dowodowy strony musi zostać odrzucony, jeżeli sąd uzna go za nieistotny (art. 275 ust. 1 ZPO) lub jeżeli wniosek złożono z zamiarem opóźnienia postępowania (art. 178 ust. 2, art. 179 i art. 275 ust. 2 ZPO). Możliwe jest także wyznaczenie terminu na przeprowadzenie dowodu, jeżeli prawdopodobne jest, że spowoduje to zwłokę w postępowaniu (art. 279 ust. 1 ZPO). Po upływie takiego terminu wniosek dowodowy może zostać odrzucony. Wniosek może także zostać odrzucony, jeżeli nie jest konieczny, ponieważ sąd został już przekonany, nie ma potrzeby udowadniania danego faktu lub przeprowadzenie dowodu jest zabronione. Jeżeli przeprowadzenie dowodu wiąże się z kosztami (np. dowody z opinii biegłych), strona przedstawiająca wniosek musi uiścić zaliczkę. Jeżeli zaliczka nie zostanie wpłacona w wyznaczonym terminie, dowód można przedłożyć w terminie późniejszym jedynie wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

W austriackim kodeksie postępowania cywilnego wyróżnia się pięć „klasycznych” środków dowodowych: dowody z dokumentów (art. 292–319), dowody z zeznań świadków (art. 320–350), dowody z opinii biegłego (art. 351–367), oględziny (art. 368–370) oraz dowody z przesłuchania stron (art. 371–383). Co do zasady każde źródło informacji może być dopuszczone jako dowód i zaklasyfikowane jako jeden z powyższych środków dowodowych w zależności od jego formy.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Świadców przesłuchuje się indywidualnie pod nieobecność innych świadków, którzy mają zostać przesłuchani później. W ten sposób zapobiega się wpływowi przez świadków na zeznania innych świadków. W przypadku sprzeczności między zeznaniami świadków sąd może doprowadzić do konfrontacji. Przesłuchanie świadków rozpoczyna się od pytań ogólnych mających na celu ustalenie, czy dany świadek jest niezdolny do składania zeznań z jakichkolwiek względów, ma prawo zachować milczenie lub czy istnieją jakiegokolwiek czynniki uniemożliwiające złożenie przez niego przysięgi. Po pouczeniu świadka o obowiązku mówienia prawdy oraz o przewidzianych w prawie karnym skutkach składania fałszywych zeznań rozpoczyna się faktyczne przesłuchanie. Na początku zadaje się świadkowi pytania dotyczące jego danych osobowych. Następnie świadek jest przesłuchiwany na okoliczność samej sprawy. Strony mogą uczestniczyć w przesłuchaniu świadka oraz zadawać pytania, jeżeli sąd wyrazi na to zgodę. Sędzia może odrzucić niewłaściwe pytania. Chociaż co do zasady świadkowie muszą być przesłuchiwani bezpośrednio przed sądem, który wyda orzeczenie, to jednak w określonych okolicznościach można przesłuchiwać świadków w ramach procedur pomocy sądowej (art. 328 ZPO).

Uznaje się, że biegli „wspomagają” sąd. Świadek składa zeznania co do faktów, a biegły dostarcza sędziemu wiedzy, której ten nie posiada. Dowody z opinii biegłego należy zasadniczo przeprowadzać przed sądem rozpoznającym sprawę. Sędzia może także bez ograniczeń powoływać biegłego z urzędu. Biegli muszą przedstawić swoje ustalenia i opinię. Opinia ustna musi zostać przedstawiona na rozprawie. Na wniosek stron biegły musi wyjaśnić swoją opinię pisemną na rozprawie. Ustalenia i opinia biegłego wymagają uzasadnienia. Ekspertyzy prywatne nie są uznawane za opinie biegłego w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego i mają status dokumentów prywatnych.

W prawie austriackim nie dopuszcza się przeprowadzania postępowania w całości w trybie procedury pisemnej. Ponieważ jednak nie istnieją żadne ograniczenia dotyczące środków dowodowych, istnieje możliwość złożenia przez świadków zeznań na piśmie. Pisemne zeznania świadków są jednak taktowane jak dowody z dokumentów i podlegają osobnej ocenie sądu. Świadek musi stawić się przed sądem, jeżeli sąd uzna to za konieczne, chyba że obie strony sprzeciwią się przesłuchaniu danego świadka.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

W kodeksie postępowania cywilnego (art. 272) zapisano zasadę „swobodnej oceny dowodów”. Ocena dowodów polega na zbadaniu wyników dowodu przeprowadzonego przez sędziego. Podczas przeprowadzania tej oceny sędzia nie jest związany żadnymi przepisami ustawowymi dotyczącymi dowodów, lecz musi dokonać osądu zgodnie z osobistym przekonaniem co do prawidłowości dowodu. Środki dowodowe nie podlegają jakiegokolwiek hierarchizacji. Dowody pisemne uznaje się za dowody z dokumentów, chyba że jest to opinia biegłego. Domniemywa się, że dokumenty urzędowe wydane w Austrii są autentyczne, tj. uznaje się, że ich autorstwo można rzeczywiście przypisać wskazanemu wystawcy. Dla celów dowodowych przyjmuje się także domniemanie, że dokumenty te są w pełni rzetelne. Dokumenty prywatne, o ile są podpisane, są w pełni dopuszczalne jako dowody na to, iż znajdujące się w nich oświadczenia można przypisać osobie, która je podpisała. Ich rzetelność każdorazowo podlega zasadzie swobodnej oceny dowodów.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

Austriacki kodeks postępowania cywilnego nie zawiera wymogu stosowania określonych rodzajów dowodów w konkretnych przypadkach. Wartość przedmiotu sporu nie ma wpływu na wybór środka dowodowego.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Świadkowie są zobowiązani do stawienia się przed sądem, złożenia zeznań i złożenia przysięgi, jeżeli zostaną o to poproszeni. Jeżeli należycie wezwany świadek nie stawia się na rozprawie bez uzasadnionego powodu, sąd może najpierw obciążyć go grzywną administracyjną, a w przypadku ponownego niestawiennictwa zarządzić przymusowe doprowadzenie świadka na rozprawę. Jeżeli świadek odmawia złożenia zeznań bez wskazania powodów lub powody te są nieuzasadnione, może on zostać zmuszony do złożenia zeznań. Fałszywe zeznania świadka przed sądem będą skutkować wszczęciem postępowania karnego.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Jeżeli istnieją powody odmowy złożenia zeznań (art. 321 ZPO), świadek ma prawo

do odmowy odpowiedzi na pytanie lub poszczególne pytania. Nie istnieje prawo do zupełnej odmowy złożenia zeznań. Do powodów odmowy złożenia zeznań należą: ryzyko skandalu lub wszczęcia postępowania karnego przeciwko świadkowi lub bliskiej mu osobie, bezpośrednia szkoda finansowa poniesiona przez te osoby, uznane przez państwo zobowiązanie do zachowania milczenia, potencjalne ujawnienie tajemnic zawodowych lub handlowych oraz skorzystanie z prawa głosu, które zostało uznane w prawie za tajne. Sąd musi pouczyć świadka o tych przyczynach przed przesłuchaniem. Świadkowie, którzy chcą skorzystać z przysługującego im prawa do odmowy złożenia zeznań, muszą wskazać przyczyny takiej odmowy.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Stwierdzenie, czy odmowa złożenia zeznań przez świadka jest zgodna z prawem, leży w gestii sądu. Świadkowie, którzy odmawiają złożenia zeznań bez wskazania przyczyn lub wskazują przyczyny, które zdaniem sądu są nieuzasadnione, mogą zostać zmuszeni do złożenia zeznań (art. 354 kodeksu postępowania egzekucyjnego (Exekutionsordnung)). Świadkowie mogą zostać zmuszeni do złożenia zeznań za pomocą grzywnien oraz, w ograniczonym zakresie, pozbawienia wolności, a ponadto odpowiadają oni wobec stron za wszelkie szkody wynikłe z nieuzasadnionej odmowy złożenia zeznań.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Zeznań nie można uzyskać od osób, które nie były lub nie są zdolne do poświadczenia faktów, które mają być dowiedzione, lub do przekazania informacji na temat sytuacji, których były świadkami. Osoby takie uznaje się za całkowicie niezdolne fizycznie do złożenia zeznań (art. 320 pkt 1 ZPO). W przypadku małoletnich lub osób chorych psychicznie sąd musi orzec o ich zdolności do złożenia zeznań odrębnie dla każdego przypadku. Ponadto istnieją trzy kategorie osób o „względnej” niezdolności do składania zeznań (art. 320 ust. 2–4 ZPO), mianowicie: osoby sprawujące funkcje religijne w zakresie informacji powierzonych im w trakcie spowiedzi lub w innym kontekście objętym tajemnicą wynikającą z pełnionej przez nie funkcji, urzędnicy państwowi w zakresie informacji poufnych związanych z pełnionym przez nich urzędem, chyba że zostali zwolnieni z obowiązku dochowania tajemnicy, oraz mediatorzy w zakresie informacji, które zostały im powierzone lub które uzyskali w inny sposób w trakcie mediacji.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Sąd ma obowiązek zadawać świadkom właściwe pytania dotyczące faktów, które mają zostać dowiedzione na podstawie ich zeznań, oraz dotyczące okoliczności, w jakich pozyskali swoją wiedzę. Strony mogą uczestniczyć w przesłuchaniu świadków oraz, za zgodą sądu, zadawać świadkom pytania mające na celu wyjaśnienie lub uzupełnienie ich zeznań. Sędzia może odrzucić niewłaściwe pytania. Należy zarejestrować zasadniczą treść zeznań świadków lub, w razie potrzeby, zaprotokołować je dosłownie. Sprzęt audio-wideo oraz przechowywane na nim dane uważa się zazwyczaj za przedmioty podlegające oględzinom. Dowód z oględzin jest wynikiem bezpośredniego zmysłowego postrzegania cech charakterystycznych lub stanów rzeczy przez sąd. Zasadniczo dowód taki należy jednak przeprowadzać bezpośrednio i jest on dopuszczalny jedynie w sytuacji niedostępności dowodu bezpośredniego, np. zeznań świadka. Co do zasady przesłuchanie świadków z zastosowaniem technologii wideo jest możliwe i należy korzystać z tej możliwości zamiast przesłuchania bezpośredniego w przypadku wniosków o pomoc sądową ze względów oszczędnościowych. Od 2011 r. wszystkie sądy zostały wyposażone w sprzęt do przeprowadzania wideokonferencji.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Jeżeli w celu uzyskania dowodu strona naruszy zobowiązanie umowne, przepis prawa prywatnego lub zasady współżycia społecznego, sąd może przyjąć i ocenić taki dowód, strona będzie jednak zobowiązana do zapłaty odszkodowania. Jeżeli w celu uzyskania dowodu strona naruszy przepis prawa karnego chroniący główne podstawowe prawa i wolności określone w konstytucji (np. spowoduje uszkodzenie ciała, dopuści się uprowadzenia świadka lub użyje wobec niego przymusu w celu uzyskania zeznań), uzyskany w ten sposób dowód jest niedopuszczalny i nie może zostać przyjęty przez sąd. Jeżeli istnieje wątpliwość, czy doszło do popełnienia przestępstwa, sąd może zawiesić postępowanie cywilne do czasu wydania prawomocnego wyroku w postępowaniu karnym. Jeżeli przestępstwo popełnione w celu uzyskania dowodu nie stanowi naruszenia głównych podstawowych praw i wolności określonych w konstytucji, stronę uznaje się za podlegającą odpowiedzialności karnej, ale dowód nie jest niedopuszczalny. Niedopuszczalny jest jedynie dowód uzyskany niezgodnie z prawem, negatywnie wpływający na obowiązek sądu w zakresie ustalenia prawdy i podważający tym samym zasadę gwarancji sprawiedliwości i rzetelności wyroku.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Przesłuchanie stron także stanowi dowód. Podobnie jak świadkowie, strony również mają obowiązek stawienia się, złożenia wyjaśnień i przysięgi. Stron nie można jednak zmusić do stawienia się w sądzie lub złożenia wyjaśnień. Sąd, należycie uwzględniając wszystkie okoliczności sprawy, musi ocenić każdy przypadek nieuzasadnionego niestawienia się strony w postępowaniu lub niezłożenie przez stronę wyjaśnień przed sądem. Przymusowe doprowadzenie stron do sądu jest możliwe wyłącznie w postępowaniu dotyczącym ustalenia ojcostwa lub w postępowaniu rozwodowym. Niedopełnienie przez stronę obowiązku mówienia prawdy (inaczej niż w przypadku świadków) nie jest przestępstwem, chyba że strona złożyła fałszywe oświadczenie pod przysięgą. Sąd może zarządzić przesłuchanie stron z urzędu.

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Ostatnia aktualizacja: 02/06/2018